

Особливості здійснення інформаційно-аналітичної діяльності в архівній сфері

В статті проаналізовано діяльність архівних установ України як своєрідної інформаційної системи, яка не лише забезпечує постійне накопичення фонду як ресурсу інформації, але й здійснює його аналітико-синтетичну обробку, вдосконалює залучення до наукового й культурного обігу суспільно важливої інформації.

Ключові слова: архів, Національний архівний фонд, архівний інформаційний ресурс, інформаційно-аналітична діяльність.

Значною часткою інформаційних ресурсів, за твердженням науковців, є документи, що зберігаються в архівах, музеях, бібліотеках, банках даних тощо. За умови переходу до інформаційного суспільства створюється нове розуміння архіву як суб'єкта інформаційних процесів. Основне завдання діяльності архівів таким чином полягає не лише в обліку та зберіганні архівних документів, але – в розповсюдженні ретроспективної, поточної інформації в просторі й часі. Архіви, постійно здійснюючи інформаційну діяльність з метою забезпечення суспільства ретроспективною інформацією, створюють і забезпечують умови для всебічного використання відомостей, що містяться в документах Національного архівного фонду (НАФ) [1, СС. 51-52].

Головною функцією архівної справи як складової документно-інформаційної сфери життя суспільства є посередництво між утворювачами і споживачами ретроспективної документної інформації [2, С. 117]. А відтак, – основними процесами в архівній справі є фізичне збереження архівних документів, облік та забезпечення доступу (безпосереднього та інтелектуального) до них.

Проблеми актуалізації архівних інформаційних ресурсів в Україні, використання як традиційних так і новітніх форм репрезентації архівної інформації, зокрема й в мережі Інтернет, досліджували такі українські науковці як: Г. Боряк, Л. Драгомірова, Л. Дубровіна, А. Кисельова, І. Матяш, Н. Меньківська, К. Новохатський, Н. Христова, Л. Юдіна та ін.

На нинішньому етапі розвитку архіви все більше набувають рис інформаційної системи, визначають власні інформаційні ресурси як організаційно впорядковані сукупності ретроспективних документів у традиційній та електронній формі, функцією яких є зберігання, пошук та видавання архівної інформації.

Інформаційні послуги в задоволенні потреб споживачів у соціально значущій ретроспективній документальній інформації архів задовольняє на основі «інформаційного ресурсу – сукупності документів у інформаційних

системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо)». Інформаційним ресурсом архівів України є НАФ.

Враховуючи трактування інформаційно-аналітичної діяльності загалом, варто зазначити, що для архівної сфери інформаційно-аналітична діяльність здійснюється у двох аспектах. По-перше, це інформаційно-аналітична робота з користувачами архівних установ – їх обслуговування та надання інформаційних продуктів. По-друге, здійснення науково-інформаційної діяльності як різновиду інформаційно-аналітичної.

Розкриваючи особливості першого напряму інформаційно-аналітичної діяльності в архівній сфері, можемо стверджувати, що однією з найважливіших суспільних функцій архіву є задоволення соціально-правових, генеалогічних і тематичних запитів громадян. Йдеться про надання архівних копій та довідок про трудовий стаж, заробітну платню, освіту, перебування в армії, нагородження, участь у бойових діях, переслідування тоталітарним режимом, громадянський стан, майнові права, державну і громадську діяльність тощо.

Для отримання відповідної інформації здійснюється широкий архівний пошук у фондах державних, адміністративних, освітніх та інших установ. Основна робота працівників архівних установ полягає у тому, щоб точно визначити архівні фонди з потрібною інформацією, переглянути описи, довідкові картотеки і поаркушно переглянути справи. Тобто, можна стверджувати, що такий процес пошуку інформації є інформаційно-аналітичним.

Порівняно новою формою роботи для установ архівної сфери є виконання генеалогічних запитів. Генеалогічний запит передбачає пошук архівної інформації, яка встановлює родинні зв'язки кількох поколінь. Ці відомості необхідні для складання родовідного дерева, що останнім часом набуває дедалі більшого значення для громадян України. Форми відповіді практично ті самі, що й на запит соціально-правового характеру [3, С. 105]. Проте споживач може замовити послугу віднайти предків на глибину 3-7 поколінь, щоб побудували родовідне дерево, а це вже є досить складною аналітичною роботою.

Одним з ефективних традиційних засобів розкриття інформаційного потенціалу НАФ України є ініціативне інформування. Саме за його допомогою формуються суспільно-державні потреби в архівній інформації, стимулюється постійне звернення до архівів. Інша особливість ініціативної інформації полягає у діяльності на випередження в напряму задоволення попиту великих суспільних груп, владних структур, установ, організацій, окремих громадян. З цією метою в архіві готують спеціальні інформаційні документи: інформаційні листи, довідки-орієнтувальники, тематичні інформаційні переліки, списки-довідники тощо.

Невід'ємною складовою інформаційно-аналітичної діяльності сучасних архівних установ є наявність у кожного державного архіву офіційного веб-сайту. Загалом можна виокремити чотири основні елементи (форми) представлення інформаційних ресурсів на веб-сайті архіву:

1. Інформативні сторінки веб-сайту – огляди фондів архіву, описи каталогів, картотек і покажчиків, які є в архіві.

2. Електронні довідники різноманітних жанрів і видів – путівники, анотовані реєстри описів тощо.

3. Цифрові зображення документів – у вигляді електронних виставок (виставок он-лайн).

4. Власна науково-інформаційна «продукція» працівників архіву – наукові публікації, дослідження, методичні розробки тощо.

Основними видами путівників є: путівник по фондах архіву, тематичний путівник по фондах архіву, короткий довідник по фондах архіву, путівник по архіву, путівник по аудіовізуальних документах (за видами документів) архіву. Вид путівника та його структура визначаються за його цільовим призначенням.

Характерним для більшості архівних веб-сайтів є те, що практично на кожному з них подано інформацію про фонди. На веб-сайтах обласних архівів України характеристика складу фондів розміщена у рубриках «Фонди», «Склад фондів», «Склад та характеристика фондів», «Огляди фондів». Крім того, на сайтах деяких архівів подається характеристика фондів у розгалуженому вигляді.

Отже, проведений нами аналіз інформаційно-аналітичної діяльності державних архівів України дає підстави зробити висновок, що на сьогодні вони є досить потужним інформаційним ресурсом ретроспективної документальної інформації – складовою національних інформаційних ресурсів.

Джерела та література

1. Меньківська Н. С. Інформаційна діяльність державних архівів : сутність та визначення понять / Н. С. Меньківська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009. – № 3. – С. 51- 55.
2. Українська архівна енциклопедія / голова ред. кол. І. Б. Матяш. – К., 2008. – 881 с.
3. Правила роботи архівних установ України / М-во юстиції України, Держ. архів. служба України, Укр. наук.-дослід. ін-т архів. справи та документознавства; упоряд.: Л. А. Кисельова, Ю. А. Прилепішева, Т. П. Прись, С. В. Сельченкова ; за заг. ред. Н. М. Христової. – К., 2013. – 243 с.

Liydmyla Bozhuk

Features of information and analytical activities in the field of archives

The article analyzes the activity of archives Ukraine as a kind of information system that not only provides constant accumulation fund as a resource of information, but also provides its analytic-synthetic processing, improving the involvement of scientific and cultural circulation socially important information.

Keywords: Archive, National Archive Fund, archival information resource, Information-analytical activity.